

TARUPETTAI

KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT nr. 20

sügis 2004

Fotod
Hando Aab ja
Kari Lahti

Veerandsada aastat looduskaitset Karulas

Kakskümmend viis aastat tagasi, 24. septembril 1979. aastal moodustati ENSV Ministrite Nõukogu määrusega nr. 497 Karula maastikukaitseala. Sama sünnipäev on ka Haanja ja Otepää loodusparkidel, korraga võeti kaitse alla kolm Kagu-Eesti kõrgustikuala.

Kaitseala loomise eesmärgiks oli kaitsta nii kauneid maastikke, keerukad pinnavorme, mis esindavad mandrijäätekkelisi geoloogilisi protsesse, kui ka haruldase elustiku poolest tähelepanu väärivaid järvi. Ka oli Karula tuntud puhkeala.

Karula maastikukaitsealast sai 1993. aasta 3. detsembril rahvuspark, mille eesmärgid ja ülesanded on palju laialdasemad maastikukaitseala omadest. Karulas on kaitse all ulatuslikud metsaalad, paljud kaitsealused liigid ning väärtustatud on pärandmaastikud ja kultuuripärand. Karulal on oluline roll ka rahvusvahelises looduskaitsetes, aidates tagada Euroopas haruldaseks muutunud liikide ja elupaikade kaitset Euroopa Liidu programmi Natura 2000 raames nii linnuhoiualana kui loodushoiualana.

Pille Tomson
Karula Rahvusparki
Administratsiooni direktor

Seekord luubi all:

- *Tulemas on Karula rahvusparki uue kaitse-eeskirja eelnõu avalik arutelu*
- *Avastati uusi haruldasi liike*
- *Traditsioonilise ehituse koolitusel õpiti katuse ehitamist*
- *Karula rahvusparkis toimunud praktikumidest*
- *Karula Rahvusparki Ähijärve Õppekeskuse majutushoones saab näha kohalike elanike maalilaagris valminud töid*
- *Mihklipäeva kommentest*

Valmis on saanud Karula rahvusparki uue kaitse-eeskirja eelnõu

Nüüdseks on läbi raskuste päädinud ekspertide kolme aasta pikkune töö ning valmis on saanud Karula rahvusparki uue kaitse-eeskirja eelnõu. Karula rahvusparki eesmärk on Lõuna-Eestile iseloomulike metsa- ja järverikaste maastike, pinnavormide, looduse ja kultuuripärandi ning tasakaalustatud keskkonnanakasutuse säilitamine, kaitsmine, taastamine, uurimine ja tutvustamine. Kaitseala moodustati Vabariigi Valitsuse 8. detsembri 1993. a. määrusega nr 387 «Soomaa, Vilsandi ja Karula rahvusparki moodustamine» (RT I 1994, 3, 20; 1995, 30, 381) 1979. aastal moodustatud Karula maastikukaitseala baasil. Kõik maaomanikud saavad tähtitud kirjaga sellekohase teate. Kaitse-eeskirja eelnõu ning sellega seotud dokumentatsiooniga on võimalik tutvuda 4. - 22. oktoobrini Antsla, Karula, Mõniste, Taheva ja Varstu vallavalitsuste ruumides, Võru ja Valga Keskkonnanestistustes, Haabsaare ja Lüllemäe raamatukogus ning Karula Rahvusparki Administratsiooni kontoris.

Lisaks on materjalid üles riputatud Karula rahvusparki koduleheküljele www.karularahvuspark.ee. **Avalik arutelu toimub 16. oktoobril 2004 kell 10.00 Karula Rahvusparki Ähijärve Öppekeskuses. Tulge kõik kohale!**

Kutsume üles kõiki hoolega ülal nimetatud materjalidega tutvuma ning esitama ettepanekuid ja vastuväiteid. Ettepanekuid ja põhjendatud vastuväiteid saab esitada kirjalikult 22. oktoobrini 2004. aastal aadressile Karula RP, Ähijärve küla, Antsla vald, 66405 Võrumaa või e-kirja aadressil kaili@karularahvuspark.ee. Infot saab Karula Rahvusparki Administratsiooni telefonidel 7828 350 ja 5251 552 ning e-kirja teel: kaili@karularahvuspark.ee.

Samas toimub ka Natura 2000 alade – Kirbu soo ja Kõstrejärve loodushoiualade ning Kupa linnuhoiu-ala – avalikustamine.

Kaili Preismann
seire ja andmehõive spetsialist

Haruldaste liikide leiud rahvusparkis

Euroopa Liidu Life projekti raames viidi Karula rahvusparkis muuhulgas läbi selgrootute inventuur. Uuringu käigus leidsid inventeerijad Mati Martin ja Jaan Luig Karula rahvusparkist mitmeid haruldasi selgrootuid. Suurim leid oli suur-rabakiili üsna arvukas populatsioon Jõepera külas, kelle leiukohti seni on Eestis teada kümnekond. Tegemist on Loodusdirektiivi liigiga. Loodusdirektiivi kuuluvaid liike leiti teisigi: sõõrsilmik ja suur-kuldtiib, kuid need on Eestis laiemalt levinud. Leiti ka paar haruldasemat mardikat: karus-lühitiib ja vaablasikk.

Suvised taimede inventeerimise käigus leiti kümnekond liiki käpaliisi (vööthuul sõrmkäpp, kahkjaspunane sõrmkäpp, Balti sõrmkäpp, suur käöpõll, soo-neiuvaip, laialehine neiuvaip, väike käöpõll, roomav öövilge, Russowi sõrmkäpp, soovalk, pruunikas pesajuur), sealjuures mitu uut kasvukohta. Lisaks leidis Pille Tomson ühelt metsasihilt Karula rahvusparkile uue liigi – kummeli võtmeheina. Tegemist on II kategooria kaitsealuse taimeliigiga ning kõik selle liigi esindajad on oma üksikutes leiukohtades range kaitse all.

Ka harulisel võtmeheinal (I kategooria) oli tänava hea aasta. Kasvukohast loendati kokku tublisti üle

Karula RP töötajad taimi inventeerimas.

Foto Kaili Preismann

100 isendi. Lisaks oli taim oma kasvuareali laiendanud ning mõned selle liigi esindajad paistsid silma erakordse lopsakusega. Sealtsamast leidis Leelo Kukkk ka teise uue liigi Karula rahvusparkile – võtmeheina-dest kõige tavalisema – kuu-võtmeheina.

Kaili Preismann
seire ja andmehõive spetsialist

Toimus traditsioonilise ehituse koolitus

Karula rahvuspargis toimus 4.-5. septembril igaaastane traditsioonilise ehituse koolitus. Sellel aastal oli koolituse peateemaks katused. Koolitusel osales 35 inimest, peamiselt Lõuna-Eestist. Osalejate seas oli palju ettevõtjaid, talupidajaid ja ehitajaid.

Kõrvalteemana käsitleti viimistlussegu DurFlex kasutusvõimalusi taastamistöodel. Viimistlussegu kasutusvõimalusi demonstreerisid Leivo Loik ja Feliks Padar (OÜ Cover Grupp). Selle viimistlusseguga on võimalik jäljendada maakivi ja tellist. Esimene päev algaski Leivo ja Feliksi ettekandega. Osalejad said ise proovida viimistlussegu paigaldamist ja värvimist. Näidisenä viimistleti Karula Rahvuspargi Ähijärve Õppekeskuse administratsioonihoonet trepp.

Järgnevalt räägiti katusekattematerjalidest ja katusekonstruktsioonidest. Materjalide võrdluses löid aktiivselt kaasa ka osalejad.

Esimese koolituspäeva lõpus käidi vaatamas Karula rahvuspargi territooriumil asuvate hoonete katuseid. Ringkäigu hakatuseks uuriti Karula RP administratsioonihoonet kimmkatust. Järgnevalt sõideti Pikassaarde, kus vaadati rehielamu täiskelp- ja aida poolkelpkatust. Pikassaares oli aidale löödud peale kolmekordne laastukatus. Veel uudistati vana rehielamu taastamist.

Värtemäel korrati eelmistel ehituskoolitustel õpitut – vaadeldi kergsaviseina, savikrohviga krohvitud seinat. Värtemäel on kõige uuemale hoonetele löödud kahekordne laastukatus, mida külastuse ajal ka vaadeldi.

Jõeperäl Pihlemäe talus uuriti seda, kuidas on ehitatud Karula rahvuspargi ainuke sindelkatust. Pihlemäe perenaine rääkis veel mitmetest võimalustest, kuidas koduste vahenditega ja odavalt katust kaitsta.

Järgnevalt suunduti Kaika külla Ala-Mändiku talu, kus vaadati üht isemoodi laudkatust - seal oli laudkatust löödud laastupikkustest laudadest. Veetkal käidi vaatamas mätaskatust. Iga objekti juures analüüsiti konkreetse katuse eeliseid ja puudusi.

Kalle Uiboleht näitab laudkatuse löömist. Foto Ave Siilak

Teine päev algas Indrek Tirruli (Eesti Rahva Muuseum) loenguga katuste ajaloo kohta. Praktilise tegevusena viidi läbi laudkatuse ehitamine, kus koolitusel osalejad said ise katuse tegemisel kaasa lüüa. Lõpuks demonstreerisid katusespetsialistid kimm- ja sindelkatuse löömist. Viimaste näidised jäävad Karula rahvuspargi külastuskeskuse eksponaatide platsile. Nii mõnigi osaleja lahkus koolituselt kindla sooviga paigaldada enda hoonetele koolitusel tutvustatud katusekatet.

Koolituse korraldajaks oli OÜ Carlent Grupp (Kalle Uiboleht). Koolituse toimumist toetas SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Kalle Uiboleht,
OÜ Carlent Grupp

JÄRELVALVEPÄEVIK

Sirvime jälle järelvalvepäevikut ja vaatame, mis vahepeal juhtunud on. Seekord viskame silma peale ajavahemikule 10.juuni kuni 20.september. Selle ajavahemiku jooksul viidi läbi 50 reidi, millede käigus avastati 20 rikkumist. Nendest 7 olid kalapüügieskirjade rikkumised. Püügilt kõrvaldati 63 unda, 8 võrku, 1 mõrd ja 1 põhjaõng. Kõik need püügivahendid on praegu hoiul Võru Keskkonnainspeksioonis ja püügivahendi omanikul on neid õigus tagasi nõuda. Tagasi saamisega kaasneb ka trahv, mille suurus on sõltuvalt asjaoludest (keskkonnale tekitatud kahju suurus, rikkumise iseloom jm) 200 kuni 18 000 krooni.

Neljal korral oli tegemist prügi mahapanekuga selleks mitte ettenähtud kohta. Oli ka üks ebaseaduslik telkimine koos sellega kaasnevaga (lõkepuude varumine, prahi mahapanek, lõkke tegemi-

ne selleks mitte ettenähtud kohas jne). Ebaseaduslikuks prügi ladustamiseks võib nimetada ka Linnajärve äärest leitud ärandatud autot, mida omanik enam tagasi ei tahtnud. Käesolevaks ajaks on see auto sealt ära viidud.

Seitsmel korral lõhuti rahvuspargi vööndite tähi- seid ja liiklusmärke. Kõige suurem lõhkumine pandi toime 22.augustil, kui ühe õhtuga lõhuti ja osaliselt viidi ka minema 65 loodusreservaadi piiritähist. Süüdlased on enamvähem teada, ent tagantjärele on raske tõestada.

Küllalt sündmusterohke periood oli ja selles ei ole midagi erakordset. Eks suvel olegi rikkumiste arv veidi suurem.

Mati Urbanik,
järelvalvetöötaja

Karula Rahvuspargi kontor ja külastuskeskus on avatud
E-R kell 9-17.
E, T 9-17 K-P 10-18.

Address:
Ähijärve küla,
Antsla vald, 66405
Võrumaa.

Tel. 7828350 ja
525 1552.

Faks 782 8350.

Järelvalvetöötaja telefon
ööpäevaringselt 529 0388.

E-post:
kiri@karularahvuspark.ee

Välja antud Sihtasutuse
Keskkonnainvesteeringute
Keskus toetusel.

KAASTÖID JÄRGMISESSE
INFOLEHTE OOTAME
KUNI 1. DETSEMBRINI 2004.

VAATA MEID KA
INTERNETIST:

www.karularahvuspark.ee

Kombed ja pruugid

Mihklipäev (29.september) oli suve lõpp ja talve algus. Välistööd pidid olema lõpetatud.

Suilised lahkusid, mõisas said teovaimud lahti. "Jüri sidus kinni, Mihkel laskis lahti" oli kõnekäänuks.

Mihklipäev oli pühaks. Mihklipäevaks tapeti oinas ja pruuliti õlut, tehti lõkkeluud. Mihklitulelistel oli kaasas kaalikaid ja kartuleid, neid küpsetati tulel.

Peamiselt oli see karjaste tuli – lõppes ju karjuseaasta mihklipäevaga. Kui kari pärast mihklit veel väljas käiski, siis ilma kelladeta ja karjane jättis sarve koju.

Praktikumid Karula rahvuspargis

16. – 22. augustini 2004 tegid Karula rahvuspargis etnoloogilisi välitöid Tartu Ülikooli etnoloogia eriala üliõpilased. Välitööde jooksul külastati Ähijärve, Kaika, Jõepera, Mähkli, Rebase-mõisa, Madsa, Kolski, Apja ja Koobassaare külade inimesi ning vesteldi rahvuspargi elanikega nende igapäevategevustest ja toimetulekust. Küsitlejaid huvitas, mille poolest ja kas üldse erineb elu rahvuspargis elust pargi piiri taga, millised on tänase Karula rahvuspargi elanike jaoks olulised elukohaga seotud teemad ja probleemid, kui palju on tänases argielus säilinud traditsioonilisele taluelule omaseid jooni ja kuidas need on integreeritud kaasaegsete väärtuste ja majandusliku toimetulekuga. Intervjuud antakse üle Eesti

Rahva Muuseumi arhiivi, lisaks on intervjuude analüüs aluseks Tartu Ülikooli etnoloogia õppetoolis valmivale uurimistöole „Elulaad ja kultuuripärandi kaitse Karula Rahvuspargi näitel”. Tartu Ülikooli etnoloogia eriala üliõpilased tänavad kõiki lahkeid informante!

28. juunist – 2. juulini toimus Karula rahvuspargis Tartu Ülikooli bioloogia tudengite selgrootute praktikum. Praktikum käigus koguti putukaid ning püüti neid määrata. Praktikum käigus omandati põhiteadmised selgrootute suurematel rühmadest ning ühtlasi täiendati Karula rahvuspargi putukate nimekirja uute liikidega.

Kaili Preismann
seire ja andmehõive spetsialist

INFORMATSIOON

Karula rahvuspargi maalilaagris valminud töid saab näha Ähijärvel

21.-26. augustil leidis Lüllemäel aset traditsiooniline Karula rahvuspargi maalilaager. Läbi aastate on ürituse ideeks olnud talletada kaunid loodusvaated, Lüllemäel said maalijad inspiratsiooni lisaks ka ajaloolistest hoonetest. Nii on maalidele jäädvustatud Karula kiriku varemed ja uus Karula Maarja kirik.

Tänavu toimunud maalilaagris osales 26 inimest, neist 10 olid lapsed. Laste juhendajaks oli kunstnik Epp Viires Tallinnast, laste käe all valmisid nii guaš- kui ka õlivärvidega tehtud tööd. Täiskasvanud kasutasid õli-

värve, osalejaid juhendas kunstnik Eve Valper Tartust.

Kohe peale maalilaagri lõppemist seati valminud töödest parimad üles näituseks Lüllemäe kultuurimajja, kus näitust sai külastada neli nädalat. Alates 30. septembrist saab sama näitust vaadata Karula Rahvuspargi Ähijärve Õppe- ja külastuskeskuse majutushoones. Näitus on avatud tööpäeviti kell 10-17, nädalavahetustel kokkuleppel telefonil 5348 3654 (Ave Siilak).

Merike Tsimmer,
külastuse ja loodushariduse spetsialist

Karula koguduse pastoraat.

Eve Rütli

Karula Maarja kiriku varemed.

Helina Kaas